

IJslandse Tureluurs, wat zijn dat?

Klaas Koopman.

Vanouds is het ringonderzoek geïnteresseerd in de vraag waar een bepaalde vogel broedt en overwintert en langs welke route hij trekt tussen het broed- en overwinteringsgebied. Helaas is met name het aantal terugmeldingen uit de broedgebieden van de meeste vogelsoorten beperkt. Ringers in de doortrek- en overwinteringsgebieden trachten daarom aan de hand van verenkenmerken en biometrische gegevens van vogels ondersoorten te onderscheiden om toch een idee te krijgen over de herkomst van de door hen gevangen vogels.

In Europa komen twee ondersoorten van de Tureluur voor. Het betreft 'robusta' (IJslandse Tureluur), die op IJsland en de Faeröer broedt, en de nominaatvorm die in overig Europa broedt (Continentale Tureluur). IJslandse Tureluurs hebben gemiddeld een iets langere vleugel en een iets kortere snavel dan de nominaatvorm. Binnen de laatstgenoemde ondersoort bestaan ook verschillen in grootte tussen verschillende gebie-

den. Een complicerende factor is dat vrouwen gemiddeld groter zijn dan mannen, maar dat mannen en vrouwen in de hand niet zijn te onderscheiden.

In het ringverslag 1986 van het Vogeltrekstation (Wassejaar 1991) is vermeld dat er in de periode 1911-1986 in Nederland naast 15.277 Tureluurs (van onbekende ondersoort, maar incl. alle als pullus geringde Tureluurs) ook 1197 IJslandse Tureluurs zijn geringd. De vraag is nu hoe ringers de IJslandse Tureluurs in de hand konden onderscheiden van Continentale Tureluurs.

Boere (1976) was waarschijnlijk de eerste die onderscheid maakte tussen IJslandse Tureluurs en Continentale Tureluurs. Hij begon zijn onderzoek in 1971 op Vlieland en in het ringverslag over dat jaar werd voor het eerst de IJslandse Tureluur genoemd. Boere rekende alle Tureluurs met een vleugellengte vanaf 168 mm (gemeten aan levende vogels) tot de IJslandse ondersoort. Later heeft hij echter verklaard dat 170 mm. beter zou zijn. Ik ken echter ringers die nog steeds 168 mm. als grens aanhouden. De Jong (1987) rekende zelfs een Tureluur met een vleugellengte van 167 mm. tot de IJslandse ondersoort. Bovendien wordt vaak in het geheel niet op omstandigheden gelet als tijd van het jaar, plaats van vangst e.d. Dit kan tot komische situaties leiden die het ringonderzoek echter niet ten goede komen. Onderstaand schets ik enkele van dergelijke situaties en geef tegelijk de valkuilen aan die er zijn bij het interpreteren van vleugellengtes uit de literatuur.

Speek & Speek (1984) hebben in hun vogeltrekatlas een terugmelding opgenomen van een als pullus in Noorwegen geringde IJslandse Tureluur. De teksten bij de kaartjes zijn vaak niet terzake doende en zwak, zo ook de tekst bij de IJslandse Tureluurs. Volgens de Noorse ringers zou de pullus toebehoren aan een paartje IJslandse Tureluurs. Dat dank je de koekoek. Als IJslandse Tureluurs ook in Noorwegen zouden broeden, dan zouden Continentale Tureluurs ook op IJsland kunnen broeden. Pulli die daar zijn geringd, worden echter zonder meer gerekend als zijnde IJslandse Tureluurs.

Eenshuistra (1973) ringde op 26-10-1973 een Tureluur. Hij mat de vleugel driemaal en kwam op een lengte van 176 mm. Omdat Witherby

et al. (1958) vogels met een vleugellengte groter dan 166 mm. als IJslandse Tureluurs beschouwden, deed Eenshuistra dit ook maar. Hij maakte hierbij echter de fout dat hij geen rekening hield met verschillende mogelijkheden een vleugellengte te meten. Witherby et al. (1958 geciteerd in Prater et al. 1977) gebruikten methode 2 (flattened wing) van Svensson (1984), terwijl Eenshuistra waarschijnlijk de door het Vogeltrekstation gepropageerde methode gebruikte die overeenkomt met methode 3 van Svensson (flattened and straightened wing). Volgens Svensson geeft methode 3 circa 1.5% hogere uitkomsten dan methode 2. De maten van Witherby et al zijn ongetwijfeld genomen van balgen. Volgens Engelmoer et al. (1983) bedraagt de krimp bij Tureluurs gemiddeld 2.1%. Omgerekend naar levende vogels gemeten met methode 3 zou volgens Witherby et al. een IJslandse Tureluur tenminste een vleugellengte moeten hebben van 172 mm. ($166: 0.979 : 0.985$). Hale (1971, geciteerd in Prater et al. 1977) geeft echter als maximale vleugellengte voor vrouwen van de nominaatvorm 174 mm. (welke methode en of hij levende of gebalgde vogels gebruikte is mij niet bekend, doch 174 mm. is in elk geval het minimum).

Samenvattend kom ik tot de conclusie dat individuele IJslandse Tureluurs, en daar praten we over op ringlijsten en in ringverslagen, niet of nauwelijks op grond van hun vleugellengtes onderscheiden kunnen worden van Continentale Tureluurs. Het meten van vleugel- en snavellengte is echter wel degelijk zinvol. Op grond van verhoudingen tussen grote en kleine Tureluurs is met statistische methoden wel aan te geven hoe groot de kans van een individuele Tureluur is, tot een van de twee groepen te behoren. Bij het uitwerken van biometrische gegevens dient dan de foutscore gegeven te worden.

Om tenslotte op de vraag in de titel terug te komen wat IJslandse Tureluurs zijn, kan geantwoord worden dat dit Tureluurs zijn die op IJsland broeden. In Nederland zijn deze op grond van hun vleugellengte individueel echter niet te onderscheiden van Continentale Tureluurs. Ik pleit er daarom voor, op ringlijsten en in ringverslagen geen onderscheid te maken tussen de twee groepen.

Literatuur.

- Boere, G.C. 1976. The significance of the Dutch Waddenzee in the annual life cycle of arctic, subarctic and boreal waders. Part 1. The function as moulting area. *Ardea* 64: 210-291.
- Eenshuistra, O. 1973. IJslandse Tureluur *Tringa totanus robusta* (Schiöler) in het Noorderleeg. *Vanellus* 26: 251.
- Engelmoer, M., K.Roselaar, G.C. Boere & E. Nieboer. Post-mortem changes in measurements of some waders. *Ringing and Migration* 4: 245-248.
- Hale, W.G. 1971. A revision of the taxonomy of the Redshank *Tringa totanus*. *Zool. Linn. Soc.* 50: 199-268.
- Jong, J. de 1987. Vogelnieuws. *Vanellus* 40: 50-53.
- Prater, A.J., J.H. Marchant & J. Vuorinen. 1977. Guide to the identification and ageing of Holarctic Waders.
- Speek, B.J. & G.Speek 1984. Thieme's vogeltrekAtlas.
- Svensson, L. 1984. Identification guide to European passerines.
- Witherby et al. 1958. The Handbook of British Birds.